

Još o ekumenizmu i propovijedima

Josip Planinić

Na međunarodnoj konferenciji u Beču god. 1997. jedan predstavnik mađarskog pokreta za mir, želeći postaviti pitanje o tome kako je moguć nastanak vjerskih ratova danas, navodi primjer Domovinskog rata u Hrvatskoj, koji je on nazvao građanskim međuvjerskim ratom. Naravno, tako uvrjedljivu izjavu, koja je mogla biti posljedica neobaviještenosti ili političke promidžbe, nisam mogao prešutjeti. Ne drammatizirajući, a ipak ozbiljnim tonom, obrazložio sam slušateljstvu kako to nije bio građanski, nego obrambeni rat. A glede nazivanja rata vjerskim ili međuvjerskim rekoh da je to mogao biti prije ateistički rat, jer su inicijatori agresije bili uglavnom propali komunisti.

Ali pitanje ostaje – kako je moguć vjerski rat?! Bez ulaženja u raspravu i moguću teologiju rata, možemo se prisjetiti promašenih križarskih ratova s tragičnim posljedicama, pa strašnih osvajačkih ratova Otomanskog Carstva (u ime Alaha) i mnogih ljudskih stradanja uz pojavu reformacije odnosno protureformacije, kao i suvremenih uličnih sukoba u Belfastu, ili vjerskog nasilja u Indoneziji, Pakistanu i dr. I premda sv. Toma Akvinski navodi kako je obrambeni rat moralno dopustiv, i ne ulazeći u domenu (kvazi)sociologije, zaključimo: rat je veliko ljudsko zlo i teški grijeh. Ali, tzv. vjerski rat je moguć, jer je i vjernik grješan čovjek.

Sve je ovo samo uvod u nelzbježni ekumenizam ili traženje puta za jedinstvo kršćana.

Srednjovjekovno vodstvo Crkve, ili vrh hijerarhije, silno je ustrajalo na pravovjernosti kršćanskog nauka, a zanemarivalo je vlastitu grješnost. Koliko je nepravdi bilo oko crkvenog bogatstva, papinstva i dr., nećemo nabrajati. Dosta je spomenuti unosno kupovanje oprosta, što je, uz ostalo, dovelo do nepotrebnoga raskola i zapadnog rascjepa Crkve (protestantizma).

Papa Ivan Pavao II. ponizno je zamolio za oprostjenje grijeha Katoličke crkve i bio je evidentno spreman pitanje biskupskog primata staviti u drugi plan. Ali mi drugi katolici, kršćani, gdje smo,

kako slijedimo taj primjer poniznosti, što smo ga naučili od sv. Franje Asiškog?!

Ponekad nam možda pomalo zamorno djeluju posebni nauci brojnih kršćanskih Crkava proisteklih iz protestantizma i američkoga liberalnog relativizma. Ipak, to su naša kršćanska braća ili kršćani na drugi način, kako ih naziva jedan naš ugledni teolog ekumenske provenijencije.

Takvi su, primjerice, metodisti, kršćani koji su se u 18. st. izdvojili iz protestantske Anglikanske crkve u Engleskoj i zatim su se proširili po Americi. Malo pažnje polažu na spekulativni razvoj vjerskih istina; priznaju sakrament krštenja i Gospodnje večere; u svojem nauku nemaju mjesta za čistilište. Ekumenski su otvoreni te mogu biti članovi i drugih Crkava. Još jedan primjer: pentekostalni pokret počeo se je širiti u američkim protestantskim Crkvama početkom 20. st. Naglašava se krštenje u Duhu Svetom i žarka molitva u jezicima. U nas su kršćani pentekostalci udruženi u Evanđeoskoj crkvi; oni su ljubitelji Biblije, ljudi molitve i razmatranja. Pojedinci pohađaju i katoličke crkve. O Pravoslavnoj Crkvi (ili Crkvama) znamo kako imamo sve zajedničke sakramente (katoličke i pravoslavne), a o kršćanskoj istini, da Duh Sveti proizlazi od Oca ili od Oca i Sina, ovdje nećemo raspravljati.

To bismo mogli reći za sve kršćane: dovoljno je živjeti svoju vjeru i biti što bliže Isusu i onda ćemo se svi međusobno približiti (kako to kaže Chiara Lubich).

Poznato je i kako mi katolici gledamo u oltar: prečesto tako da ne vidimo bližnjega pokraj sebe. Bio sam tako na jednom koncertu komorne glazbe u protestantskoj crkvi u Americi. Vidim u klupi pripremljen papirić i olovku s uputom da napišemo ime i adresu osobe kojoj je potrebna pomoć. Nakon koncerta domaćini u crkvi pozivaju nas na čaj i kolače te da se upoznamo. Lijepo kršćanstvo! Posjećujem pravoslavna svećenika u Osijeku još prije Domovinskog rata i raspitujem se za pravoslavne crkve i manastire na Fruškoj gori koje sam želio posjetiti. Pitam seniora svećenika s bijelom bradom što je podijelilo naše Crkve? Ljudska grješnost, odgovara posvećena sjeda glava.

Prošle sam godine boravio u Egiptu (poslovno, sudjelovanje na znanstvenom simpoziju) i jedne nedjelje u veljači u Kairu posjećujem koptsku pravoslavnu crkvu u kojoj se je održavala služba Božja, odnosno misa s propovijedi. Velika crkva sv. Andrije bila je

popunjena. Ali za mene, katolika iz Hrvatske, najveće iznenađenje u crkvi bila je daleko predominantna muška populacija. Dakle, misi pribiva znatno veći broj muževa nego žena. Podužu propovjed nisam razumio, jer je bila na arapskom jeziku koji ne poznajem, ali sam uočio veliko zalaganje svećenika, povremeno s povišenim tonovima, te pozornost vjernika koji su sudjelovali u misi i pažljivo pratili propovjednikovo izlaganje.

Naravno da sam odmah pravio usporedbe s misama u našim crkvama. Prije desetak godina je pok. profesor Šagi-Bunić na jednom predavanju ispričao šaljivu dosjetku o tome kakvom bi se nekom posjetitelju s drugog planeta (recimo s Marsa) činila katolička crkva s našim vjernicima. Marsovac bi rekao da je to ženska crkva, ali, začudo, s muškim predsjedateljem, prezbiterom.

Poznato je kako je europsko kršćanstvo postalo mlako, s tek manjinom pučanstva koje posjećuje crkvu i pribiva nedjeljnoj misi, a to se prenosi i u Hrvatsku, odnosno u Crkvu u Hrvata. Ipak, Hrvati su katolički narod i ne bi se trebali prepustiti toj mlakosti. Prateći gore spomenuti događaj u koptskoj crkvi, zaključio sam kako, uz ostale osobitosti kulture i crkvene liturgije, sadržaj i način propovijedanja može značajno utjecati na broj i sastav vjernika koji pohađaju nedjeljnu misu. Svakako, prošli komunistički režim, koji je bio nasilno ateistički, ostavio je traga na vjerskom životu katoličkog puka, pa i u nastupima svećenika u crkvi, odnosno na načinu propovijedanja. Ali nema druge nego u uvjetima slobodnog društva i u crkvi se slobodno obratiti čovjeku, njegovoj svakodnevici i događajima koji se mnogim sredstvima pripočavanja prezentiraju javnosti, istinito ili manje istinito, informativno ili skriveno tendenciozno. O svim zbivanjima oko nas, ili nakanama i porukama nekih slojeva ili grupa u društvu, valja govoriti u propovijedima, ili neke teme odvojeno staviti na javne tribine, u katolički tisak i dr. I zašto ne govoriti o političkim događajima? Naravno, ne nastupati stranački, ali kršćanska načela i pojave u društvu, poteškoće koje pritišću većinu, odnosno najslabije i nezaštićene pojedince i skupine, valja neizostavno uspoređivati i donositi o tome moralne i socijalne prosudbe na temeljima kršćanskog nauka. Pretpostavljam, zapravo, uvjeren sam da bi aktualnije propovijedi zainteresirale mnoge povremene posjetitelje crkava te bi nedjeljnoj misi pribivao znatno veći broj i muških vjernika. Naravno, u strukturi propovijedi ostaje potreba za vjerskim obrazovanjem, pogotovo nagovor o svetosti u svakodnevici, o tumačenju pročitano tek-

sta iz Evandjelja, o Bogu kao životnom idealu, što treba prenositi vjernicima i slušateljima kao vlastito iskustvo.

Nedavno tako pratim propovijed jednog uglednog biskupa na velikom skupu hodočasnika. Nagovor ili homilija traje dulje od pola sata, sve su rečenice smisleno postavljene, propovjednik dugo govori o teološkim temama. Postaje ponešto naporno pratiti glavnu misao, dvije gospođe ispred mene povremeno i podulje razgovaraju. Pri kraju propovjednik spominje i crkvu u društvu, ali vrlo općenito, što bi se isto tako moglo ispričati u svakoj drugoj zemlji i poželjeti svakom društvu da bude više kršćansko. I tu je kraj.

A ljudi dolaze u crkvu s velikom željom da se poklone Gospodarstvu svemira, ali i da bi čuli kako se postaviti kod ovog pitanja danas, kod one neizvjesnosti sutra, kako se kršćanski oduprijeti negativnim naletima medija, nezaposlenosti, divljim brakovima, noćnim lutanjima mladeži, siromaštvu, ratovima... Uz spomenuto, evo barem toliko: uz teološku i drugu široku naobrazbu, svećenik bi trebao pratiti dnevne novine, i ne samo njih, te biti u tijeku svega onoga što svednevice zapljuskuje našu braću kršćane i ostale sugrađane.

Globalizam, koji hoćemo u jednom obliku i ne želimo u drugome, prodira posvuda, dolazi s internetom i gospodarskim interesima, koristi se prirodnom čovjekovom željom za informiranošću, a s ostalim uz njega se nameće i New age, nova vjera koja to nije, pomiješana sa zapadnim scijentizmom i istočnjačkom mistikom. Taj pokret Novog doba, koji bi htio biti zamjena za sve religije svijeta, ne može nadmašiti Božju Crkvu, ali nas potiče na jedinstvo oko Krista.

Ne navedoh sva praktična pitanja iz kršćanskog suživota, primjerice, pitanje »mješovitog« braka, ili mnogo teže pitanje »divljeg« braka i partnerskog pomodarstva. Umjesto zasnivanja obitelji, prirodnog gnijezda, živi se udvoje od danas do sutra. Ne tvrdim da suvremeni život nosi više grješnosti nego prošla vremena (kada se puno toga zbivalo u skrovitosti), ali javno demonstriranje bezobzirnosti (i u medijima) za svaki, pa i kršćanski moral postaje neukusno i odbojno. Umjesto nategnutih rasprava o nijansama u kršćanskoj liturgiji i sl. kršćanima se valja ujediniti i prihvatiti prevažnog posla: pokušati liječiti dušu i tijelo današnjega društva, javnim istupima i samozatajnim prijateljstvom u susretu svakoga bližnjega.

Tema je ovogodišnje molitvene osmine za jedinstvo kršćana – Isus Krist kao temelj svih kršćana. Siguran temelj, ali ga se pretiho najavljuje. Ipak u dnevnim novinama nalazimo ohrabrujuće naslove: u EU će se naći sve povijesne kršćanske Crkve. Budućnost je ekumenizam! Uz međusobno poštovanje i ujedinjenje, predstoji i dijalog s drugim vjerskim zajednicama te svim ljudima dobre volje.